

Ornithologie van Nederland

1946, 2e mededeling

door

Dr. C. G. B. TEN KATE

Corvus c. cornix L. — Bonte kraai. 1946, broedgeval in de Muy, Texel; beide ouders waren volslagen bont (med. H. N. Kluijver).

Sturnus vulgaris L. — Spreeuw. 30 Juni en 1 Juli 's morgens geringe, maar duidelijke trek langs de N.O. polderdijk; vooral mooi te zien bij de hoek ten Z. van Urk, alwaar van 2 richtingen stuwung bij elkaar kwam. Daarbij trokken ze, wanneer er een grote troep bij elkaar was (± 200 ex.), op vrij grote hoogte in Z.W.-richting „zee” in. (J. Muller).

Coccothraustes c. coccothraustes (L.) — Appelvink. 14 April, 2 ex. te Zeist (L. J. Kleyn), 7 Mei, Neerlangbroek, 1 ex. met 4 vlugge jongen (K. Waldeck). Broedgeval te Maarn (A. A. J. H. Marres).

Carduelis flammea (L.) — Barmsijsje. November 1945—Maart 1946 grote aantallen in het Bosplan, Amsterdam. (A. A. J. H. Marres); zie verder hieronder. (t. K.).

Carduelis hornemanni? — Hornemann's barmsijs? In het „Amsterdamse Bos” overwinterden in de winter 45/46 zeer grote troepen sijsjes (*Carduelis spinus*) en barmsijsjes (*C. flammea*); verder putters (*C. carduelis*), vinken (*Fringilla coelebs*), kepen (*Fr. montifringilla*) en groenlingen (*Chloris chloris*). Zoals bekend, bestaat het „Amsterdamse Bos” nog uit jong hout, veel elzen en berken. Het was vooral op de elzen-proppen, dat de sijsjes en barmsijsjes aasden. Het opvallende was het grote aantal; troepen van meerdere honderden ex. vlogen er rond en gooiden deze zich samen, dan deden de troepen denken aan spreeuwenwolken. Het was uiterst moeilijk om een schatting over het aantal te maken, omdat men nooit wist of men bij de telling met een troep te maken had, die al geteld was of niet. Ik schat het aantal zowel van de sijsjes als van de barmsijsjes op een paar duizend ex. De eerste sijsjes werden gesignaaleerd 14 Oct. 1945, de eerste barmsijsjes 14 Nov. 1945. De barmsijsjes zijn gebleven tot 5 Febr. 1946 (enkele ex.) en de laatste sijsjes tot 28 Maart 1946. De eerste tijd van hun verblijf waren ze in het geheel niet schuw; men kon rustig onder de elzen doorlopen of blijven staan zonder dat ze wegvlogen. Later in het seizoen werden ze riller; naar mijn mening was die rilheid ontstaan door het veelvuldige slaan van meerdere sperwers (*Accipiter nisus*), die eveneens hun winterkwartier in het „Bos” hadden opgeslagen en gerêgeld hun tol vroegen. Op 13 Januari 1946 waren wij met enige kennissen (H. Croockewit, R. W. Brander, H. de Groot, A. Hinloopen, H. van der Lee en A. Visser), allen gewapend met kijkers, in het „Bos”. De vorige dag had het flink gestormd, zodat er veel elzenzaad op de wandel- en fietspaden was gevallen. Het gevolg was, dat hele kluchten sijsjes en barmsijsjes neervielen op de grond om zich daar te goed te doen. Dit had voor ons een voordeel, omdat wij zodoende veel beter dan anders tussen het hout, alles konden observeren, nu ze op de grond zaten en liepen. Op een gegeven moment zag ik tussen een troep van ongeveer honderd barmsijsjes op een afstand van ca 10 m. één opvallend ex., opvallend en door kleur en door habitus. De kleur was veel en veel

lichter, bij het witte af, vooral borsten stuit; bovendien liepen over de stuit drie donkere lengte-strepen. De habitus was duidelijk verschillend en de staart werd iets hoger gedragen. We zagen in deze zelfde groep later nog 2 dergelijke afwijkende ex. Dit alles konden we allen rustig en lang bekijken en bepraten; unaniem waren wij van mening, dat we hier te doen hadden met 3 vertegenwoordigers uit de *hornemanni*-groep. Thuis gekomen en de boeken er op naslaand was er geen twijfel meer, toen ik de afbeeldingen zag in het „Practical Handbook”. Wanneer ik mij niet vergis zou dit voor ons land de eerste keer zijn, dat deze hoognoordelijke vorm hier werd waargenomen. Wij hebben later op verschillende manieren geprobeerd om zo'n ex. te bemachtigen, doch dit is niet gelukt. Wel meerdere gewone ex. hebben we gevangen en ter determinatie aan den heer K. H. Voous gegeven. (A. A. J. H. Marres).

Serinus canarius germanicus Laubm. — Europese kanarie. 1945/1946, een overwinteringsgeval te Valkenburg (L.); in 1946 echter geen enkel broedgeval. (P. Hens).

Loxia c. curvirostra L. — Kruisbek. 2 Aug., troep van ± 40 ex. en 4 Oct. ± 100 ex. op de „Hoge Veluwe” (A. B. Wigman).

Emberiza c. calandra L. — Grauwe gors. 27 en 29 April, δ , zingend in zelfde omgeving als vorig jaar, dicht bij het IJsselmeer, Kampen (zie Limosa, 18, p. 76); 21, 25 en 30 Juni en 14 Juli, δ zingend op andere plek, niet ver van de vorige (t. K.).

Plectrophenax n. nivalis (L.) — Sneeuwgorst. 17 Dec., 2 ex. te Epse bij Deventer (L. Hellebrekers). [Voor andere waarnemingen in het binnenland, zie o.a. Ned. Vogels, p. 146 (t. K.)]

Anthus c. campestris (L.) — Duinpieper. Op de „Hoge Veluwe” in vrijwel elk geschikt gebied door mij geenszins zeldzaam en meestal in ettelijke paren aangetroffen; men kan deze pieper als karakteristiek vertegenwoordiger van genoemde oorden betitelen. Behalve de 2 nestvondsten, beschreven in Limosa, 13, p. 93, werd begin Juni van dat jaar er nog een bekend van de „Zanding” te Otterlo (G.), dat niet is gepubliceerd. In 1946 vond Waldeck een nest aan den spooradam onder Wolfheze. (A. B. Wigman). 14 September, 10 ex. bij Houthem (L.) (P. Hens).

Motacilla flava L. — Gele kwikstaart. 24 Maart, 1 ex. in het Amsterdamse Bos (J. E. Sluimers). [In de „Nederl. Vogels”, p. 169, wordt als vroegste datum opgegeven 21 Maart (1931, Wassenaar); sindsdien zijn vele Maart-data gepubliceerd, waaronder twee die vóór de 21ste vielen: 14 Maart 1942, 1 ex. bij Zaandam (Ardea, 32, p. 244) en 18 Maart 1940, 1 ex. te Affderden (Limosa, 13, p. 146); voorts: 22 Maart 1940, 1 ex., St. Philipsland (Ardea, 30, p. 255); 24 Maart 1940, tientallen op eiland De Laak, Kagermeer (Limosa, 14, p. 88); 25 Maart 1940, 3 ex. Schouwen, 1 ex., Hembrug en 1 ex., Den Bosch (Ardea, 30, p. 255); 25 Maart 1943, ± 12 ex., Rothoek (Ardea, 33, p. 218); 26 Maart 1936, 2 ex., Waalre bij Eindhoven (Ardea, 26, p. 75); 26 Maart 1940, 3 ex. aan de Oranje kom (Ardea, 30, p. 255); 29 Maart 1939, 1 ex., Venlo (Ardea, 29, p. 224); 31 Maart 1940, 2 ex., Grote IJpolder en 10 ex. Amsterdammer polder (Ardea, 30, p. 255) (t. K.)]

Parus a. ater L. — Zwarte mees. 20 Oct. N.O. polder, ± 10 ex. in wilgenbosjes aan de dijk tussen Schokkerhaven en Zwolse hoek. (A. F. A. Piederiet, V.b.w. Kp.).¹⁾

¹⁾ V.b. w. Kp. is: „Vogelbeschermingswacht Kampen”.

Aegithalos caudatus europaeus (Herm.) — Langstaartmees. 2 Nov., ±50 ex in het stadspark te Kampen (J. J. W. Polder, V.b.w. Kp.).

Regulus i. ignicapillus (Temm.) — Vuurgoudhaantje. 28 Sept., 2 ex. in de wilgen langs de N.O. polderdijk tussen Ramspol en Schokkerhaven (J. Muller).

Panurus b. biarmicus (L.) — Baardmees. Moet in 1946 in werkelijk zeer groot aantal hebben gebroed in de N.O. polder, in de kwelstrook langs de zuidelijke en westelijke dijk (zie voor gegevens uit het broedseizoen de eerstvolgende publicatie over de N.O. polderbewoners). Na de broedtijd werden talloze waarnemingen gedaan, o.a.: 17 Juli, rietgebied sectie D (N. van Urk) overal verspreid in kleine troepjes, totaal zeker enkele honderden; 20 Aug., rietgebied tussen Schokkerhaven en Urk overal troepjes van 10—20, vooral bij de kwelplassen (A. F. A. Piederiet V.b.w. Kp.); 4 Sept. kavel J 2 (O. van Urk) troep van ruim 40 stuks, merendeels jonge vogels (J. A. F. Koridon, V.b.w. Kp.); 28 Sept. (sectie E, tussen Schokland en Urk); zeer talrijk, vooral vlak langs de dijk, waar grote troepen, vermoedelijk juv. (thans reeds in het ad. kleed) zeer onrustig waren, soms onder luid geroep opvlogen en dan soms even met overvliegende vinken enz. „meetrokken”, waarna ze in het riet terugvielen. Verder in het riet nog de meer solitaire, vermoedelijk ad. paartjes (J. Muller); 29 Sept. Ter hoogte van Schokland trek in troepjes van 10—15 langs de dijk → O; tussen Schokkerhaven en Zwolse hoek (in het Z.W.) honderden ex., in grote en kleine troepen in de rietvelden langs de dijk en trekkend in kleine troepjes → O; bij kwelpas Zwolse hoek ook tientallen in rietstrook langs de dijk; tussen Zwolse hoek en Urk ook op verschillende plaatsen aanwezig (A. F. A. Piederiet). 25 Oct., vanaf kavel H 64 (O. van Urk) waargenomen, dat troepjes van 3—8 ex. zich verplaatsten in N.-richting. (J. A. F. Koridon). 19 Mei, ♂, Noorden (L. J. Kleyn). Bij Eernewoude verdwenen (Tsj. de Vries). Broedde in 1946 weer in gering aantal in het oude terrein langs het Zwarte meer, Kampereiland; 25 April, nest (waaruit 4 jongen groot kwamen) en totaal minstens 10 ex. in de naaste omgeving; ook op een andere plek die dag 2 ex. waargenomen (t. K.). 25 Nov., 1 ex. te Kampen overvliegend uit de richting van de IJssel, ter hoogte van de splitsing van IJssel en Ganzendiep (J. J. W. Polder, V.b.w. Kp.).

Lanius e. excubitor L. — Klapekster. 16 Oct. 1 ex., N.O. Polder → Z.O. langs de dijk tussen Urk en Ramspol (J. J. W. Polder, V.b.w. Kp.); 2 Nov., 1 ex. aan kust van Kampereiland (J. J. W. Polder en G. Frank).

Bombycilla garrulus (L.) — Pestvogel. 14 Dec., 3 ex., Otterlo, (azende op *Cotoneaster* en *Viburnum*) en enkele ex. bij Wageningen (A. B. Wigman); 18 Dec., 1 ex. gevangen in „Artis”, Amsterdam (K. H. Voous); 20 Dec., 6 ex. Ockenburgh, Den Haag (L. Hellebrekers); 26 Dec., wel een paar 100 ex. tussen Oosterbeek en Arnhem, enkele ex. in Oosterbeek en verscheiden ex. in kleine groepjes onder Doorwerth en Heelsum (Arnhemsche Courant, 27 Dec.).

Phylloscopus sibilatrix (Bechst.) — Fluiter. 29 Mei, ♂ gehoord bij Callantsoog, N.H. (W. Hellebrekers) [Volgens Nederl. Broedvogels, p. 97, in het Westen „voornamelijk wel aan de binnenduinrand, b.v. Vogelenzang, Aerdenhout en Domburg”; t. K.]

Locustella l. luscinioides (Savi) — Snor. 14 Mei, enkele zingende ♂ ♂ gehoord bij Callantsoog; 22 Mei, minstens 2 zingende ♂ ♂ bij het ven ten Z.O. van Dorplein (Budel). Van één waarschijnlijk begin van het nest gevonden; daar er ook meerdere sprinkhaanrietzangers (*Locustella naevia*)

waren, was het verschil in geluid duidelijk te constateren (W. Hellebrekers).

Acrocephalus palustris (Bechst.) — Bosrietzanger. Broedseizoen 1946 in het Amsterdamse Bos even talrijk als het voorgaande jaar (zie Limosa, 18, p. 77). Verder 1 territorium bij Schiphol, 1 in het Bijenpark (vorig jaar 2) en 1 in de Rothoek (J. E. Sluimers).

Hippolais i. icterina (Vieill.) — Spotvogel. 27 April, 2 zingende ♂♂ in het Bijenpark aan de Sloteweg, Amsterdam (J. E. Sluimers) [Voor andere April-data, zie Ardea, 33, p. 217 en Limosa, 18, p. 77 (t. K.)]

Sylvia c. communis Lath. — Grasmus. Op 22 April reeds 10 zingende ♂♂ in het Amsterdamse Bos (J. E. Sluimers). [Zie ook de „Nederl. Vogels”, p. 258 en Limosa, 18, p. 77 (t. K.)]

Saxicola torquata rubicola (L.) — Roodborsttapuit. 28 Sept., 1 ♂ en 2 ♀♀ aan een tocht in de N.O. Polder (J. Muller).

Luscinia svecica cyaneola (Wolf) — Witgesterde blauwborst. Broedde in 1946 weer te Noorden (L. J. Kleyn) [Zie ook Limosa, 18, p. 78; t. K.]. 30 Aug., 2 ex. in het riet aan de pier te Huizen (H. J. Slijper).

Erithacus rubecula (L.) — Roodborst. [21 Juli 1943 en 20 Juli 1944, eerste trekker in het Amsterdamse Bos; de soort is daar nog steeds geen broedvogel. In de „Nederl. Vogels”, p. 310, staat als begin van de herfsttrek opgegeven de tweede decade van Augustus. (J. E. Sluimers)]

Caprimulgus eu. europaeus L. — Nachtzwaluw. 1946, grote toename in de omgeving van Wageningen en op de Hoge Veluwe; door het boskappen schijnt het biotoop veel gunstiger te zijn geworden (H. N. Kluijver, A. B. Wigman).

Upupa e. epops L. — Hop. 23 Mei, 1 ex. te Tongeren (bij Epe) (K. Waldeck).

Jynx t. torquilla L. — Draaihals. In Mei herhaaldelijk waargenomen te Tongeren (bij Epe); broedt daar vermoedelijk (K. Waldeck).

Falco s. subbuteo L. — Boomvalk. Broedde in 1946 niet op Oud Eiken Duinen, doch wel op Nieuw Eiken Duinen; beide begraafplaatsen zijn slechts door een straatweg gescheiden (L. J. Kleyn). Evenals vorige jaren broedend te Leeuwarden (Tsj. de Vries).

Buteo b. buteo (L.) — Buizerd. 1946, 4 horsten op het „Deelerwoud”, 1 in het Wekeromsche Zand (Ede) en 1 op de „Hoge Veluwe”; voordien op de Neder-Veluwe als broedvogel vrijwel onbekend (A. B. Wigman). Omgeving Enschede, een horst, bewoond door paartje van de lichte en donkere phase (A. F. W. van Blijenburgh). Een horst te Olterterp, Fr. (17 April, 3 eieren) (Tsj. de Vries).

Accipiter gentilis gallinarum (Brehm) — Havik. Vertoonde broedseizoen 1946 op de zuidelijke Veluwe-helft een belangrijke aanwas. Een betrouwbare zegsman, die zich op deze soort specialiseerde, kende niet minder dan 21 horsten, waarvan 17 uit eigen aanschouwing. Op de „Hoge Veluwe” waren er mij 5 bekend, op het „Planken Wambuis” 1, op het Deeler-

woud" 4, onder Bennekom 1, Winter 45/46 werd door pluimveehouders veel schade van de havik ondervonden. Ongetwijfeld zullen deze klachten in de a.s. winter in toenemende mate worden vernomen. (A. B. Wigman). Ook een broedgeval te Maarn (A. A. J. H. Marres).

Accipiter nisus (L.) — Sperwer. Vertoonde in 1946 op de zuidelijke Veluwe-helft een opvallende teruggang. Zo werd in de bossen onder Ede (G.), waar een broedseizoen van 8 à 10 paren jaar op jaar geen zeldzaamheid was, in 1946, ondanks ijverig en deskundig naspeuren, geen enkel nest gevonden. Niettemin kende ik op de „Hoge Veluwe" een drietal horsten, die elk een viertal uitgevlogen jongen opleverden. (A. B. Wigman).

Haliaeetus a. albicilla (L.) — Zeearend. 24 April, 2 ex. in de Zuid-Hollandse Biesbosch, waarvan er één werd gevangen (opgezet aanwezig in een particuliere collectie) (C. Eijkman). Seizoen 1946/47 eerste waarneming op de „Hoge Veluwe" op 2 September (3 bij elkaar vliegende ex.). (A. B. Wigman). 12 en 13 Nov., 1 ex. (zeer w.s. deze soort) waargenomen door 2 verschillende beroepsjagers aan de IJsselmeerkust bij Kampen (t. K.).

Pernis a. apivorus (L.) — Wespandief. In 1946 een broedgeval op de „Hoge Veluwe"; het horst zat $\pm$ 5 m hoog in een Douglasspar. Het eerste ei werd 11 Juni geconstateerd, het tweede 14 Juni; op 20 Juli werden 2 jongen van 2 à 3 dagen aangetroffen, die 27 Augustus vliegvlug bleken en zich reeds op de takken van naburige bomen begaven. De volgende dag werd een der jongen, zonder aanwijsbare oorzaak, dood aangetroffen nabij het horst (A. B. Wigman). Broedseizoen 1946, geregeld 2 ex. onder Wolfheze (E. Evers en K. Waldeck).

8 Sept., 1 ex. → ZW, Hollandsche Rading (H. J. Slijper).

Pandion h. haliaetus (L.) — Visarend. Midden Juli; 1 ex. bij Hengelo, Ov. (A. F. W. van Blijenburgh); 27 Aug., 1 ex. IJsselmeerkust Kampen (J. J. W. Polder, V.b.w. Kp.); 6 Sept., 1 ex. boven de vijvers, Hoge Veluwe (A. B. Wigman); 13 Sept., 1 ex. bij Wageningen (Jb. van de Peppel); van $\pm$ 4—23 Oct., elke dag boven de vijvers, Hoge Veluwe — enkele keren 2 ex. te samen (A. B. Wigman).

Ciconia nigra (L.) — Zwarte ooievaar. 20 Aug. een dood, niet meer te praepareren ex. bij een sluis aan de Dollart, ten N. van Uithuizen, Gr. (J. J. W. Polder, V.b.w. Kp.).

Platalea l. leucorodia L. — Lepelaar. Callantsoog, einde April 110 nesten met eieren; einde Mei ruim 190 nesten met eieren en jongen (W. Hellebreekers). [Mei 1944, broedgeval op Robbenoord, Wieringermeer (J. R. H. Schaank)].

Zomer 1946, opvallend talrijk aan de kust bij Kampen en van het Kampereiland; reeds 22 Mei 14 ex. (bewaker); 30 Mei, $\pm$ 60 ex. (A. F. A. Piederiet, V.b.w. Kp.); 5 Juni, 57 ex. (bewaker); 9 Juni, 55 à 60 ex. (bewaker en t. K.) (alle waarnemingen benoorden de Ketel); 10 Juni, 16 ex., Kattenwaard en 9, later 23 ex., Ramspol (G. Frank, V.b.w. Kp.); 11 Juni, aanwezig (niet geteld) (t. K.); 16 Juni, 5 en 4 (zelfde?) ex. (t. K.); 25 Juni, 5 ex. (t. K.); 14 Juli, 9 ex. bezuiden de Ketel (J. J. W. Polder, V.b.w. Kp.); 8 Sept., 4 ex., Kattenwaard (t. K.).

30 Aug., 4 ex., Eemmond (H. J. Slijper).

Ardea p. purpurea L. — Purperreiger, 9 Juni; nest met 4 eieren in een elzenstruikje, Nieuwkoopse plassen; 13 Juli waren er 4 jongen, $\pm 2\frac{1}{2}$ week oud (L.-J. Kleyn). [Reeds 10 jaar geleden deelde Bisseling mede, dat jaarlijks een enkel paartje ter plaatse zou broeden (Limosa, 10, p. 75) (t. K.).] Sept., veel bij Vianen, éénmaal 10 ex. tegelijk (K. Waldeck).

Botaurus st. stellaris (L.). — Roerdomp. Broedseizoen 1946 bij Callants-oog meerdere ex. gezien en gehoord; volgens den jachtopziener waren er vier paartjes. (W. Hellebrekers).

Cygnus bewickii Yarr. — Kleine zwaan (*cygnus* niet uitgesloten). Telling 9 Nov. 1946, tussen 3 en 4 uur n.m.: Zwarte meer, ± 520 (waarvan ± 155 juv.); Ramspol-Ketel, ± 210 (± 30 —40% juv.); Ketel-Kampernieuwstad, ± 1100 ($\pm 40\%$ juv.); dus totaal Vollenhove-Kampernieuwstad, ± 1800 ex.

Telling 30 Nov., tussen 2 en 4 uur n.m.; Zwarte meer, 343; Ramspol-Ketel, geen; bezuiden Ketel, ± 30 ; Kampernieuwstad, ± 800 ; benoorden Elburg, ± 50 ; dus totaal Vollenhove-Elburg, ± 1200 ex. (V.b.w. Kp.).

Anser a. anser (L.). — Grauwegans. 9 Juni, 1 ex., Ramspol, Kampereiland (J. J. W. Polder en G. Frank, V.b.w. Kp.); 24 Juli, 6 ex. N.O.-polder, zanddepôt beoosten Urk (t. K. en A. F. A. Piederiet). N.O.-polder, kwelplas Zwolse hoek (in het Z.W.); 29 Sept. 13 ex.; 6 Oct., 950—1000 ex., 13 Oct., ± 200 ex., 20 Oct., ± 300 en ± 150 ex. (Piederiet, V.b.w. Kp.); 9 Oct., rondom Urk grote wolken opvliegend, wanneer een vliegtuig overkwam (vliegend niet meer dan 5000 gezien; hoeveel er echter op de bodem zaten, weet ik absoluut niet (C. L. Deelder); kwelplas Rotterdamse hoek (in het N.W.); 5 Nov., *Anser* sp. (vnl. *anser*), zeker 15 à 20.000 (Piederiet).

Anser caerulescens (L.). — Sneeuwgans. 6 Oct., N.O.-polder, kwelplas Zwolse hoek, 1 ex. op een hoogte van ± 20 m recht over vliegend; geheel wit, met duidelijk opvallende zwarte vleugelpunten (A. F. A. Piederiet, V.b.w. Kp.) [$\pm$ half October, eveneens waargenomen door een waarnemer te Urk; t. K.].

[De laatste waarneming — tot nu toe werd geen enkel ex. in ons land geschoten of gevangen — dateert van winter 1924/25 (Den Bosch; zie Nederl. Vogels, p. 557). (t. K.).]

Tadorna tadorna (L.). — Bergeend. 30 Mei, ± 10 ex., vogeleiland, Zwarte meer (J. J. W. Polder en G. Frank, V.b.w. Kp.); 23 Juni; minstens 8 ex. ibidem (t. K. en Piederiet). 28 Juli en 13 Aug., 1 ex. IJsselmeerkust Kampen — in de tussenperiode aldaar 2 ad. ex. met donsjongen door 2 jagers waargenomen (Polder en Frank, V.b.w. Kp.) [voor 1945, zie Limosa, 18, p. 80 (t. K.)].

Anas strepera L. — Krakeend. 20 April, 5 ex. in plas bij zanddepôt beoosten Urk, N.O.-polder (t. K. en J. Mulder). 16 Juni, 3 ex. bezuiden de Ketel, Kampen (bewaker en t. K.). 30 Aug., 4 ex., Huizen (H. J. Slijper); 12 Nov., 1 ex. bij poelier, Kampen (t. K.).

Anas cr. crecca L. — Wintertaling. 1946, N.O.-polder, kwelplas Zwolse hoek, 29 Sept., ± 10 ex.; 6 Oct., $\pm 35\%$ van de tienduizenden eenden (*Anas platyrhynchos* 40%; *A. penelope* + *A. acuta* 25%); 13 Oct. 50% van de enige duizenden eenden (*A. platyrhynchos* 40%; *A. penelope* + *A. acuta* + *Spatula clypeata* 10%); 20 Oct., 90% van de 1200—1300 eenden in de kleine plas, verder ± 1500 in de groote plas; kwelplas Rotterdamse hoek (in het N.W.), 5 Nov., ontelbaar, het aantal liep w.s. in de honderdduizend, verspreid over een groot gebied en zeer grote dichte troepen (verder vele duizenden andere eenden: *A. platyrhynchos*, *A. acuta* en *A. penelope*). (A. F. A. Piederiet, V.b.w. Kp.).

Anas querquedula L. — Zomertaling. 11 October, 2 ex. geschoten aan de IJssel bij Kampen (med. t. K.); 6 November, 2 ex., waarvan 1 geschoten, Kampereiland (med. t. K.); 3 December, 1 ♂ en 1 ♀ tussen Medemblik en Breezand (C. L. Deelder). [De „Nederl. Vogels”, p. 595, vermeldt slechts één November-waarneming: 23 November (1927, Kampen); andere late data zijn: 15 October (1940, Deventer; *Ardea*, 32, p. 232) en 31 October (1943, Kleverskerke; ibidem, 33, p. 205) (t. K.)]

Anas penelope L. — Smient. 28 Juli, 7 ex. Huizen (H. J. Slijper).

Anas a. acuta L. — Pijlstaart. 30 Mei, 1 ♂, kwelplas Schokkerhaven, N.O.-polder (J. Muller). 28 Juli, paartje, waarvan ♂ in eclipskleed. Huizen (H. J. Slijper).

Netta rufina (Pall.) — Krooneend. 30 Mei, ♂ en ♀ in broedkleed in de veenplassen bij Noorden (ten N. van Nieuwkoop) (A. J. de Lorm). 12 Mei, paartje te Noorden, later nog 2 ♂♂ en 1 ♀ (L. J. Kleyn) 16 Juni, minstens 3 ex. (waarbij in ieder geval 2 ♂♂) mond Kattediep, Kampereiland (t. K.).

Aythya ferina (L.) — Tafeleend. Op 9 Juni werd bij Tietjerk (Fr.) een legsel van 7 en op 15 Juni één van 5 eieren bij Hardegaryp gevonden. In beide gevallen werd het ♀ op het nest aangetroffen en waren de eieren reeds sterk bebroed. (Tsj. de Vries). 25 Juni, 1 ♂ bij Enkhuizen (C. L. Deelder).

Aythya fuligula (L.) — Kuifeend. 23 Mei, 2 ♂♂ op het Choirven bij Esbeek (W. Hellebrekers). 10 Juni, 9 ♂♂ + 7 ♀♀, Ramspol, Kampereiland (G. Frank, V.b.w., Kp.). 11 Juni, ♂, kust Kampereiland, dat na eerst opgevlogen te zijn, later naar zelfde plek bleek te zijn teruggekeerd (t. K.).

Somateria m. mollissima (L.) — Eidereend. 1946, 5 nesten, Bosplaat (J. Lieste).

Mergus albellus L. — Nonnetje. Gedurende Juni en Juli een ♀ in een diepe kom bij de Rothoek met een enigszins gehavende linkervleugel, overigens kerngezond (J. E. Sluifers).

Phalacrocorax carbo sinensis (Shaw en Nodder). — Aalscholver. In 1946 vestigde zich op Walcheren, tussen Koudekerke en Middelburg, een kolonie van 30 paar aalscholvers en 12 paar blauwe reigers (*Ardea cinerea*) (G. J. M. de Greef).

Podiceps cr. cristatus (L.) — Fuut. Broedde ook in 1946 weer koloniegewijs benoorden de Ketel, aan de kust van het Kampereiland: 9 Juni,

15 nesten op één plek, met resp. 4×3 , 8×4 en 3×5 eieren (t. K.). [Zie ook Jaarber. C.N.V., 13, p. 107; Orgaan C.N.V., 9, p. 82 en Limosa, 15, p. 108 (t. K.).]

Podiceps n. nigricollis Brehm. — Geoorde fuut. 30 Maart, 3 ex. op de Poel en 7 April, 7 ex. op de Marken te Wormer (J. Broerse). 29 April, 1 ex., Zwarte Meer (J. J. W. Polder, V.b.w. Kp.) 9 Mei, 4-legsel hoogveenplas het „Goor“, Lage Mierde, N.Br.; 9 en 10 Juni, een paar met 3 jongen en een nest met 2 onbebroede eieren aldaar, terwijl verschillende paren op de plas vertoefden; op die zelfde dagen 7 nesten op het „Flaas“ (3 met 4 en 4 met 3 eieren, erg bebroed) en een paar met 4 jongen. Het aantal broedparen in 1946 mag op 15 à 20 geraamd worden (W. Paulussen, Turnhout). 23 Mei; 17 ex. op het Goorven (W. Hellebrekers). 4 Juni; 1 ex. op het Leersumische veld (W. Hellebrekers). 16 Oct., 1 ex., Noorddiep, Kampereiland (J. J. W. Polder).

Colymbus stellatus Pontopp. — Roodkeelduiker. 30 Maart, 2 ex. op het Zwet bij het Markerrif te Wormer (J. Broerse). 8 Juni, 1 ex. (winterkleed), in de „Goot“, Kampereiland (t. K. en A. F. A. Piederiet).

Haematopus ostralegus L. — Scholekster. Nacht 30/31 Mei, enkele ex. overtrekkend bij Oosterhout (N.Br.) (J. E. Sluifers).

Charadrius h. hiaticula L. — Bontbekpluvier. 1946, minstens 2 paartjes broedend op het oude broedterrein bezuiden de Ketel, IJsselmeerkust, Kampen; verschillende (vervolg-) legsels gevonden (t. K.).

Charadrius dubius curonicus Gm. — Kleine pluvier. 1946, minstens 4 paar (29 April 4 nesten, met 4, 4, 2 en 1 ei) broedend op het Vogeleiland, Zwarte Meer (J. J. W. Polder en G. Frank). Diverse nesten van minstens 4 paartjes, op de broedplaats bezuiden de Ketel, aan de IJsselmeerkust bij Kampen (t. K.).

Charadrius a. alexandrinus L. — Strandpluvier. Broedseizoen 1946, minstens 1 paartje op het pluviertjes-terrein bezuiden de Ketel, aan de IJsselmeerkust bij Kampen; 30 Juni ondergestoven 3-legsel verzameld (thans coll. Hellebrekers) (t. K.).

Squatula sq. squatarola (L.) — Zilverpluvier. 17 Sept., $\pm 35 \rightarrow$ Z.O., Kamperveen (G. Frank, V.b.w. Kp.).

Arenaria i. interpres (L.) — Steenloper. 5 Mei en 22 Sept., 1 ex. IJsselmeerkust, Kampen. (J. J. W. Polder, V.b.w. Kp.).

Philomachus pugnax (L.) — Kemphaan. 30 Juni, reeds weer $\pm 30 \delta \delta$ op het opspuitterrein tussen Jaagpad en Sloterweg bij Amsterdam (de soort broedt hier in de naaste omgeving niet meer); ook 4, 7 en 11 Juli aanwezig. (J. E. Sluifers).

Calidris alpina (L.) — Bonte strandloper. 19 Juli, ± 20 ex., meest nog met zwarte buik, Vondelingenplaat bij Rotterdam (J. E. Sluifers).

Calidris testacea (Pallas) — Krombekstrandloper. 19 Juli, 1 ex. in zomerkleed, Vondelingenplaat bij Rotterdam (J. E. Sluifers); 10 en 20 October, resp. 1 en 3 ex., IJsselmeerkust, Kampen (J. J. W. Polder, V.b.w. Kp.).

Tringa glareola L. — Bosruiter. 22 Juni, 1 ex. aan de Rothoek; 30 Juni, 21 ex. op het sportterrein tussen Jaagpad en Sloterweg bij Amsterdam. Trekkers! 4 Juli nog $\pm$ 15 ex., 7 Juli 3 ex. en 11 Juli 8 ex. (J. E. Sluifers).

Tringa ochropus L. — Witgatje. 30 Juni, 1 ex. in een sloot aan de Sloterweg, Amsterdam; trekker. (J. E. Sluifers).

Tringa nebularia (Gunn.) — Groenpootruiter. 21 Mei, 1 ex. in een laag heigedeelte van Berg en Dal onder Hoenderloo (G.); wordt in dit gebied hoogst zelden waargenomen (A. B. Wigman); 9 November, 1 ex., IJsselmeerkust, Kampen (J. J. W. Polder, V.b.w. Kp.).

Phalaropus lobatus (L.) — Grauwe franjepoot. 22 Sept., 1 ex. kust Kampereiland. (A. F. A. Piederiet, V.b.w. Kp.).

Recurvirostra a. avosetta L. — Kluit. 30 Mei, $\pm$ 6 ex. en 1 nest met 4 eieren, Voegeliland, Zwartemeer (J. J. W. Polder en G. Frank, V.b.w. Kp.); volgens den vogelwachter Timmerman waren er 2 nesten geweest, die door stormwater werden vernield (t. K.). Eén nest, Mastenbroekerpolder, bij de Oude Wetering, waarin jongen zouden zijn grootgebracht (med. G. Frank). 14 April, 2 en later 3 ex., bij de oude broedplaats bezuiden de Ketel, IJsselmeerkust, Kampen (zie *Limosa*, 17, p. 79); nadien aldaar niet meer waargenomen. (t. K.).

2 Juli, 4 ex., nieuwe opspuit-terrein tussen Jaagpad en Sloterweg bij Amsterdam (med. J. E. Sluifers). N.O.-polder, kwelplas Zwolse hoek: 13 Oct., $\pm$ 75 ex.; 20 Oct., $\pm$ 20 ex.; kwelplas Rotterdamse hoek: 5 Nov., $\pm$ 250 à 300 ex. (A. F. A. Piederiet, V.b.w. Kp.).

Limosa l. limosa (L.) — Grutto. 28 Juli, $\pm$ 110 ex., merendels juv., Huizen (H. J. Slijper); 16 October, 11 ex., N.O.-polder, Zwolse hoek (J. J. W. Polder, V.b.w. Kp.).

Scolopax r. rusticola L. — Houtship. Broedseizoen 1946 waren mij op de „Hoge Veluwe” twee nesten bekend: één in bosbessen-vegetatie nabij Hoenderloo (1 Juli uitgelopen) en één aan de Westelijke helling van de Franse berg onder Otterloo (5 Augustus uitgelopen). Voorts broedden er 2 paren in de bossen van het Staatsboschbeheer Ugcchelen (G.). M.i. zijn de zich steeds uitbreidende onderbeplantingen van loofhout, die reeds aanzienlijke oppervlakten beslaan, bevorderlijk aan het toenemen van deze jachtvogel. (A. B. Wigman).

Chlidonias n. niger (L.) — Zwarte stern. Broedseizoen 1946 was de kolonie aan het begin van het Noorddiep, Kampereiland opvallend groot; het voorste gedeelte, vlak bij de rivierdijk, bevatte op 10 Juni $\pm$ 30 nesten; het tweede, daarachter gelegen deel $\pm$ 50, terwijl het derde, meer „stroomaf” gelegen deel ruw geschat minstens 70 à 100 paar telde; totaal dus minstens 150 à 180, vermoedelijk wel 200 paar (t. K.).

Gelochelidon n. nilotica (Gm.) — Lachstern. [1945, 2 nesten in de Wieringermeer; zie verder de eerstvolgende publicatie over de Wieringermeer-broedvogels van de „Club van Zuiderzeewaarnemers” (A. L. J. van IJendoorn).] [Voor het broedgeval in 1944 op de Makkumerwaard, zie *Ardea*, 33, p. 117 (t. K.)]

Sterna s. sandvicensis Lath. — Grote stern. 19 Juli, 1 ex. boven de Nieuwe Maas bij Rotterdam (J. E. Sluifers).

Sterna h. hirundo L. — Vissdiefje. [29 Maart 1931, 1 ex. bij IJdoorn; deze waarneming, die ik bij het doorbladeren van mijn dagboek over 1931 vond, werd nooit gepubliceerd. (J. E. Sluifers)]

[In de Nederl. Vogels, p. 898, wordt slechts één Maart-vondst vermeld: $\pm$ half Maart (1925, Nieuwe Waterweg); sindsdien, zijn nog twee Maart-waarnemingen vermeld: 28 Maart (1943, 2 ex. bij Zaandam; Ardea, 33, p. 214); 31 Maart (1943, 1 ex. boven de Amstel; ibidem) (t. K.).]

1946, kleine kolonie op overblijfselen van de leidammen van het Zwolse diep, Zwarte meer; 30 Mei, na hoogwater, nog $\pm$ 10 nesten, die later ook verstormden; ook 1 nest op het vogeleiland (J. J. W. Polder en G. Frank, V.b.w. Kp.); 8 Juni, weer 1 nest op leidam, dat echter 23 Juni ook verstormd was (t. K. en A. F. A. Piederiet).

Sterna a. albifrons Pall. — Dwergstern. 23 Juni, 1 ex. bij het vogeleiland, Zwarte meer (t. K.); 30 Juni, 2 ex. IJsselmeerkust, Kampen (t. K.); 9 Juli, 1 ex., kust Kampereiland (G. Frank, V.b.w. Kp.).

Larus minutus Pall. — Dwergmeeuw. 25 Sept. 1 ex., Bovenhaven, Kampen (G. Frank, V.b.w. Kp.).

Larus r. ridibundus L. — Kapmeeuw. 1946, kleine kolonie op overblijfselen van de leidammen van het Zwolse diep, Zwarte meer; 30 Mei, na hoogwater, nog $\pm$ 30 nesten, die later verstormden; ook 1 nest op het vogeleiland (J. J. W. Polder en G. Frank, V.b.w. Kp.). $\pm$ 300 nesten, Mastenbroekerpolder, bij de oude wetting, die werden vernield om geloop in het weiland te voorkomen (G. Frank). [Voor 1945, zie Limosa, 18, p. 82 (t. K.).]

Larus ichthyaetus Pall. — Reuzen zwartkopmeeuw. 16 Juni, 1 ad. ex., op zandbank benoorden de Ketel, Kampereiland (bewaker en t. K.); vermoedelijk reeds waargenomen in het zuidelijk deel van de N.O. polder, op 24 Mei, door J. A. F. Koridon (zie verder Limosa, 19, p. 52).

Larus c. canus L. — Kleine zeemeeuw. Broedseizoen 1946 enkele ex. bij Callantsoog gezien en einde Mei 2 1-legsels gevonden; volgens den jachtopziener waren er $\pm$ 15 paartjes. (W. Hellebrekers).

Larus fuscus graellsii A. E. Brehm — Britse kleine mantelmeeuw. 1946, 20 nesten, Bosplaat (J. Lieste).

Stercorarius sk. skua (Brünn) — Grote jager. 25 Sept., δ ad. gevonden te Reeuwijk (G. C. A. Junge).

Stercorarius pomarinus (Temm.) — Middelste jager. 17 Sept., 1 ex. bij het Enkhuizerzand; kwam 4 à 5 keer boven het zog van de boot waar hij vaak visjes uit het water oppikte en ook wel neerstreek (iets kleiner dan een zilvermeeuw; onder- en bovenzijde even donker; prachtig gebandeerd over romp en vleugels, die geen witte vlekken hadden; middelste staartpennen 1 à 2 cm verlengd). (C. L. Deelder).

Porzana pusilla intermedia (Herm.) — Kleinste waterhoen. Enige tijd geleden werd mij door een verzamelaar te Sneek een ei ter determinatie gezonden, dat op 25 Mei 1946 op de Makkumerwaard zou zijn gevonden. Het bleek van het kleinste waterhoen te zijn; afmetingen: 27.8×19.9 , gewicht: 0.395. Een ingesteld onderzoek wees uit, dat een Makkumer visser in Mei 1944 op de waard een verstormd (door opgezweept IJsselmeerwater overstroomd) enigszins bolvormig, van rietlinten gevlochten nestje met 3 eieren had gevonden; twee daarvan had hij aan zijn zootje en één aan boven bedoelde verzamelaar gegeven. De jongen had nog één der twee eieren, op de manier der Friese kinderen, met nog andere eieren aan een draad tot snoer geregen, in zijn

bezit. Dit voorwerp was echter zodanig beschadigd, dat maten en gewicht niet meer nauwkeurig konden worden vastgesteld. (Tsj. de Vries).

Lyrurus t. tetricus (L.). — Korhoen. In het seizoen 1946 hadden de korhoenders ten eerste te lijden van de overlast der vossen. Geen der bekende balderplaatsen op de „Hoge Veluwe” werd door de vogels bezocht en bij hoge uitzondering stiet men nog een haan of hen uit de heide op. Slechts op de Ginkelse heide onder Ede (G.) werden nog enige ♂♂ in de paartijd geobserveerd. In gezelschap van G. A. Brouwer en Dr. Kluijver trof ik 2 balderende hanen aan onder Hoenderloo (A. B. Wigman). Te Heeze, N.Br., 12 ex. in het broedseizoen geteld (M. Kleyn).

Perdix perdix (L.). — Patrijs. Is volgens eigen waarnemingen en naar mededeling van Ir H. Swart, rentmeester van het Gooise Natuurreservaat, in het Gooi zeer vooruitgegaan. Ir Swart weet dit aan de intensieve akkerbouw in de oorlogsjaren. (H. J. Slijper). Ook op het Kampereiland, waar veel grasland werd gescheurd, was dit het geval (t. K.).

Kampen, December 1946.

Oölogische en biologische aantekeningen over eenige hoendervogels in de Westerafdeeling van Borneo.

(With a Summary in English).

(Met 6 platen en 1 tekstfiguur).

door

L. COOMANS DE RUITER.

Het meerendeel der afbeeldingen is reeds opgenomen in mijn in 1932 verschenen boek „Uit Borneo's Wonderwereld”, Uitgave der Nederlandsch-Indische Natuurhistorische Vereeniging, Deel V. Daarin behandelde ik ook eenige, voor de wetenschap nog niet bekende eieren. Daar dit boek in Holland echter weinig lezers heeft gevonden en in het buitenland wel in het geheel niet bekend zal zijn, heeft de vermelding van noviteiten in een dergelijk werk weinig effect gesorteerd. Het is daarom volkomen begrijpelijk, dat Stuart Baker in zijn in 1935 verschenen standaardwerk over nesten en eieren van Britsch-Indische vogels (29), van den gekuifden boscpatrijs, *Rollulus roulroul*, nog steeds opgeeft: „Its nest has never been found”, terwijl ik reeds in „De Tropische Natuur” 1930 en later in bovengenoemd boek nest en eieren van deze soort beschreef en de laatste afbeeldde. Daar ook de eieren van den langsnavelepatrijs, *Rhizothera longirostris* en van het gekuifd vuurrughoen, *Lophura ignita*, nog onbekend zijn, besloot ik de hoenders in dit tijdschrift op dezelfde wijze te behandelen als mijn beide vorige artikelen over roofvogels (Orgaan Cl. N. Vogelk., 9, 1936, p. 34—52) en pitta's (ibidem, 11, 1938, p. 35—46). De afbeeldingen van plaat 10 zijn nieuw.

Chasen noemt in zijn Handlist 1935 (7) voor Borneo 13 soorten hoenders; dit is iets minder dan zijn opgave voor Sumatra: 16, doch belangrijk minder dan dit cijfer voor het vasteland van Azië, waar Stuart Baker in zijn Handlist 1923 (28) voor de „Indian Empire” op een aantal van 63 soorten hoendervogels (Phasianidae) komt. (Rassen niet medegerekend).

De Borneo-soorten kunnen nu globaal in de volgende groepen worden gesplitst: Patrijzen (*Rhizothera* en *Arborophila*), Boscpatrijzen (*Caloperdix*, *Rollulus*, *Melanoperdix* en *Haematortyx*), Dwergkwartels (*Excalfactoria*), Vuur-